

Entrevista a Eugènia Broggi

L'habitació és llarga per ser un despatx, i queda ben il·luminada per la llum del sol. Seria prou austera sinó fos pels llibres i els papers. Les parets queden cobertes per prestatges plens de títols, tant en anglès com en català i castellà. I s'ha d'esquivar un parell de caixes de cartró amb més llibres: en una d'elles s'hi endevina l'obra guanyadora del Documenta, La nostra vida vertical de Yannick Garcia, que encara no és a les llibreries. Les taules plenes de papers i sí, també de llibres. L'Eugènia ens convida a passar, a que la col·loquem a ella i a la càmera on ens vagi millor. Demana perdó pel desordre sense sentir-se'n gaire, "això acaba de començar". Sembla certament el despatx d'algú que acaba d'engegar un nou projecte editorial: L'Altra.

Eugènia Broggi. Barcelona, 1976. Editora. Va ser l'encarregada d'Empúries durant gairebé 10 anys. Acaba d'engegar un nou projecte, L'Altra Editorial.

D'on surt L'Altra?

Jo vaig treballar deu anys a Grup62, a l'Editorial Empúries, i des de ja feia molt de temps que per qüestions meves (i no d'empresa) no em sentia gaire còmoda. Vaig començar a pensar i somiar amb fer una cosa a la meua manera, al meu ritme, amb els meus llibres i les idees que anava tenint. I que molt sovint no podia posar en pràctica, perquè sempre que treballaves per algú altre et demana, i no tens la llibertat per fer-ho com tu vols. Total, que vaig estar pensant-hi molt, tenia una mica de por de fer-ho sola, llençar-te al buit sol costa més que si tens un soci. Finalment vaig decidir-me, vaig deixar Empúries i vaig començar a fer gestions per començar L'Altra. Llavors, la idea darrere és semblant a la d'Empúries, és narrativa contemporània de tot el món, no només catalana o traduïda. És una continuïtat tot i que ara estic sola i abans no.

On es troba L'Altra en el boom de les petites editorials independents catalanes?

A veure, jo penso que hi ha dos motius pels quals proliferen les petites editorials. Un és perquè hi ha molta gent que es queda sense feina i que decideix canviar de vida, reinventar-se, i que munta la seva pròpia empresa. I després perquè les estructures empresarials molt grosses en temps de crisi aguanten molt poc, la venda ha baixat molt. No és el mateix pagar un sol sou que pagar-ne cent. Les petites empreses ho tenen més fàcil. En el cas de L'Altra la idea és una editorial molt petita però amb una ambició gran, d'arribar a un públic ampli sense perdre la qualitat literària dels llibres.

Té sentit encara començar un projecte editorial en paper?

Jo crec que sí. És molt difícil vaticinar que passarà. Tenim l'exemple del món de la música, que és molt desastrós. Però crec que sí, el llibre és un suport que ha existit des de fa centenars d'anys i per tant sembla que és una cosa difícil d'eliminar. Jo llegeixo molt en digital, i és molt diferent i a vegades és molt més difícil. No em sembla una competència tan dura com la presenten, el digital és un format més, com ho és el mòbil, la butxaca... La gent podrà llegir tan en paper com en digital, si viatges potser és més còmode el digital. Però crec que té tot el sentit del món seguir publicant en paper. Hi ha molt públic pel paper encara.

I com creus que s'ha d'adaptar el món editorial a aquesta digitalització?

S'ha de barrejar una mica... Hi ha dos problemes pel que fa al món digital. Hi ha la legalitat de les coses, com controles els drets d'autor, del traductor, el que és la propietat intel·lectual. I després una mica la part de venda i de pirateria. Clar, Espanya és un país on en els darrers anys la lectura ha pujat però les ventes de llibres han baixat. Això és molt significatiu, parles amb americans o anglesos i el problema de la pirateria no el tenen allà. És tan petit, una formigueta per ells. A casa nostra, a Catalunya, el problema és molt més gran. I per tant són dos temes difícils. Ara, a nivell editorial trobo que s'ha d'arriscar una mica: pensar que un llibre que circula per internet el que pot fer és potenciar molt la lectura i la compra del paper. No cal ser antagònics, sinó barrejar.

Treure'n profit.

Sí. de tota manera jo sóc una editora molt poc moderna encara. En tot això del digital no m'hi posat gaire encara. No perquè no m'interessi (que tampoc) sinó perquè tampoc he trobat de moment la necessitat.

Canviant de tema. En L'Altra, quin paper hi té la narrativa en català?

Molt important. Bàsic, jo diria. Perquè la idea és combinar autors d'aquí i de fora, però en realitat la feina grossa sempre és amb els escriptors d'aquí. Amb els traduïts la feina que hi fas és diferent, ja han passat un filtre, els comentos amb el traductor... La promoció també és una cosa més d'anar tu pel món dient que tal llibre és molt bo i val la pena, perquè l'autor no hi és. En canvi la feina amb un autor d'aquí, tan la prèvia de la publicació com la promoció és molt més bonica. El paper dels autors catalans en L'Altra serà molt gros. Tant la feina és molt més

recompensada com trobo que és important treballar per la literatura d'un país. És important tenir prou autors prou bons com per invertir-hi molt de temps.

En alguna entrevista parlaves de recanvi generacional. Suposo que ho dius respecte aquests mateixos autors d'aquí.

Sí, és un tema que se'n parla molt, del recanvi generacional i dels autors nous i vells... És un debat que en realitat tampoc no sé si és tan important. El que és important és que els escriptors siguin bons, tinguin l'edat que tinguin. Hi ha autors de moltes menes, alguns venen molts llibres i la seva ambició literària és menor, o gent que té molta ambició i ven molts llibres. A Catalunya hi ha un entramat de suport institucional... que potser quan es parla de relleu generacional es parla més d'aquest suport, que canviï de mans, que no d'un relleu de qualitat. De qualitat n'hi ha a totes les edats i totes les etapes. Hi ha autors que estan molt bé, tampoc n'hi tants, però alguns sí. I aquests cal esforçar-se perquè siguin el màxim de llegits.

Ens parles una mica dels primeres autors de L'Altra Editorial: James Salter...

Sí, mira: el James Salter és una espineta que tenia clavada de fa temps. A Empúries ja fa tres o quatre anys que em van dir que escrivia una novel·la i l'ambició era publicar-la en català i castellà! Però mai m'havia plantejat fer els llibres anteriors: una mica per la por de no poder acompanyar o defensar prou bé el llibre, perquè sempre sembla que la novetat sigui més important. Quan Salter va acabar finalment la novel·la vaig poder contractar-la per Empúries. I quan vaig marxar em vaig adonar que un dels autors que més il·lusió em feia publicar justament era una que no publicaria mai. I vaig pensar llavors que els contes de Salter eren tan bons que es mereixien ser publicats en català i que podia ser bo que coincidís amb la novel·la nova. I per tant és una aposta important, a nivell personal.

El Toni Sala...

Pel que fa al Toni Sala, ell havia estat molts anys autor d'Edicions 62. Jo no l'havia llegit mai fins fa tres anys o així, i per recomanació el vaig llegir sencer, tot seguit: em va agradar molt. I en el moment que ell necessitava un canvi d'editor (perquè a vegades les relacions escriptors-editors són com un matrimoni, t'habitues tant que ja no et veus les gràcies) li vaig proposar, o ell a mi, no ho recordo, el canvi a Empúries. Vam publicar un parell de contes [els busca damunt la taula desordenada, sense èxit] i quan vaig plegar d'Empúries vam tenir una conversa que ell em deia "m'has demanat que canviï d'editorial i la meva idea era d'un futur continuat... I ara plegues?". Li vaig explicar que volia fer una cosa meva, i justament ell tenia entre mans el que ha acabat sent *Els nois*. Ja es veia que seria molt important, i realment em sembla la millor novel·la del Toni. Ha tornat crec al món aquest que tenia al principi, i té una capacitat d'escriptura molt bona, una prosa molt llegidora i accessible. I els temes hi contrasten una mica, tan foscos: la mort, les relacions aquestes tèrboles... Està molt bé.

I el Yannick Garcia.

És el tercer en discòrdia de moment. El Yannick va guanyar el Documenta, aquest premi a autors joves menors de trenta-cinc anys que promou la mateixa llibreria Documenta (que ara

canvia de lloc), i que publicàvem a Empúries. L'esperit del Documenta és molt de guerrilla, d'escriptors joves i nous, una cosa amb més de risc. I quan vaig fer el canvi a L'Altra vaig parlar amb el Josep Cots [llibreter de la Documenta], tenim molt bona relació, sempre ens hem donat suport mutu, i va sorgir la idea de treure el premi de Planeta i passar-lo a L'Altra. I el Yannick Garcia es va presentar i va ser el millor de llarg. I n'estic molt contenta, és un autor que es veu que té fusta i carrera per davant. Els contes són molt bons, molt personals. Està molt bé.

Canviem de tema. Com és ser editor avui en dia? És molt diferent de com era fa uns anys?

Jo crec que hi ha coses que han canviat molt, tot va molt més ràpid. Abans un editor anava a la fira de Frankfurt, veia l'agent literari, li donava un manuscrit en paper, tornava, se'l llegia, enviava una carta o enviava un fax o trucava: tot era molt lent. Ara tot va molt de pressa, realment. T'envien un manuscrit, te l'has de llegir en dos dies, hi ha una subhasta i l'has de comprar o no... Per tant, s'ha perdut una mica la pausa aquesta reflexiva després de llegir un llibre i poder dir si està bé o no. Si l'he de comprar demà no tinc temps de pensar si sí o si no, em lleigeixo la meitat del manuscrit i avall. Per tant, sí, ha canviat en això i després també en el màrqueting. Ara es diu molt que el màrqueting ho domina tot, però jo estic segura que això passava abans, també: no hi havia màrqueting però sí que hi havia publicitat. De fet tinc un document que és una mena de fulletó que vaig trobar dins un llibre del 1918 o 1919 que deia: "Com pot ser que no tingueu temps de llegir? Llegir és meravellós!". Òbviament el llenguatge ha canviat i potser s'ha frivolitzat una mica més, però estic segura que el màrqueting existia i era una part també important de la feina editorial. És vendre el teu llibre. I no només perquè sigui un negoci, sinó perquè la satisfacció personal és enorme, perquè encara que tu no l'has escrit el llibre, aconseguir que allò que t'ha commogut o t'ha agradat moltíssim arribi a molta gent. Això és molt maco. Per tant no és només la qüestió dels diners, també és que una cosa en la que tu has cregut molt arriba a molta gent. I jo crec que aquesta part de la feina també hi era fa 50 anys. Per tant, jo crec que el que ha canviat sobretot és el ritme, el tempo.

I creus que aquesta acceleració del ritme fa variar la qualitat del producte final?

Jo crec que una mica sí. El que passa és que la relació de l'editor amb el llibre canvia. Aquesta precipitació fa que el teu enamorament del llibre, la teva relació amb ell, sigui menys profunda, menys autèntica. I per tant potser el tractis pitjor del que el tractaves abans. És possible que vagis de pressa i en facis una traducció ràpida, una correcció ràpida o que al final, si no te'n surts amb la coberta, com que la data de sortida és inamovible, en facis una coberta que no t'agradi gaire, per sortir del pas. Per tant, sí, crec que sí que afecta al producte final.

També hi ha una cosa diferent respecte fa 50 anys. No sé si és que la gent llegeix menys, però jo crec que el nivell de lectura és més baix. I a més a més hi ha aquesta mena de consciència massiva que és que el que ven més, el que agrada a la gent és el que és menys ambiciós, més fluix, més fàcil, més mastegat. Tot i que això és una teoria que potser m'invento ara. Però crec que tot això s'assembla a quan va començar el fenomen de la televisió escombraria els anys 90... Telecinco i tot això. Abans la tele era una cosa una mica més elevada: hi havia debats.

Ara la tele és de consum molt massiu i sempre oferint el pitjor. Doncs jo crec que amb els llibres passa una mica el mateix: si un llibre es vol vendre molt, es fa fàcil, mastegat, de temes superficials, enlloc de buscar un llibre que valgui realment la pena (com James Salter) i apostar-hi perquè arribi a milions de persones.

Però un dels principis de L'Altra és publicar literatura accessible: que la pugui llegir tothom.

Això s'hauria de matisar molt. Ho diem així, però jo el que vull dir és que sigui un tipus de literatura que estigui escrita de cara al lector, i no d'esquenes. No és tant que sigui una cosa accessible en el sentit de mastegada, sinó que l'autor no faci trames impossibles, llibres difícilíssims... Perquè sovint, a més, aquests llibres no suposen un repte intel·lectual positiu, sinó que són escrits d'autors egocèntrics, a qui no importa la resta. Aquestes coses fan que, com a lector, un es trobi molta dificultat. I no perquè sigui difícil, sinó perquè en comptes de donar-te eines, et posen traves tota l'estona. Amb accessible em referia a una cosa que comuniqui, que transmeti, que comparteixi una experiència i que no tingui la voluntat de ser quelcom críptic o impossible de desxifrar.

En aquest sentit, sembla que últimament la tendència sigui a escriure en primera persona, amb trames en els que hi passen poques coses.

Sí, però això és molt difícil d'analitzar. De cop hi ha un llibre on hi ha una primera persona i no hi passa res de res a part de que va un dia al súper i es troba algú, però és absolutament brillant perquè hi ha una profunditat d'ànima impressionant. Però també hi ha llibres en els que hi passen 750.000 coses per minut i en realitat no t'està explicant res ni del protagonista, ni del món, ni de l'ànima humana.

Aquí també hi ha una cosa, que no sé si és pròpia de la literatura catalana o és extensible a tot el món (perquè la visió que tinc de les literatures d'altres llocs sempre és més limitada) però crec que falta una mica d'humor, una mica de sang a les venes. Falta dessacralitzar una mica la literatura, treure-li una mica de solemnitat i fer passar una bona estona al lector. I això no vol dir banalitzar ni frivolitzar... A mi, per exemple, Salter i Toni Sala em fan passar una bona estona i tenen profunditat. Em fan passar una bona estona perquè estic gaudint mentre llegeixo, perquè són llibres ben fets.

Una mica com el que passa amb *Mars del Carib* de Sergi Pons Codina, per posar un exemple proper i recent.

La veritat és que jo *Mars del Carib* no l'he llegit. Tot i això sembla que costi una mica, aquí, que hi hagi acció. Em sembla que l'autor és jove, té ganxo i potser diu més a la gent jove, que de vegades les novel·les d'autors de trenta i quaranta anys estan més lluny del jovent.

I tu, penses en la gent jove com a editora?

És que a mi això em costa molt. Havia pensat de fer un perfil de lector, però no en sé. Crec que en els joves de veritat no hi penso gaire, em centro més aviat en els de trenta. Ara, també hi ha

lectors de vint anys que són capaços de gaudir de Salter i entendre'l, mentre molta gent d'aquesta edat que ni es plantejaria llegir-lo. Les madureses lectores sempre varien molt. Per mi un lector ideal és una persona que amb 18 anys llegeix Salter i el comprèn en tots els nivells de lectura. I això és fantàstic perquè es algú que està preparat per créixer llegint cada cop coses amb més transfons. Però, és clar, també hi ha gent que no llegeix mai o que comença a llegir als 30. Hi ha infinits models de lectors i és molt difícil fer-ne un perfil: jo miro al meu voltant i hi ha gent molt diferent.

Quins són els últims llibres que t'han agradat?

Mira m'ha agradat molt *Dies de frontera* de Vicenç Pagès, que ha guanyat el Premi Sant Jordi, perquè és una novel·la divertida, que em va fer riure en veu alta varies vegades (i això no passa gaire sovint). Li vaig trobar una ironia molt fina, és un autor que m'agrada molt i que més o menys he anat seguint i també he tingut la sort de publicar. Per tant, em sembla un llibre que està estupendament bé i com a Premi Sant Jordi em sembla una meravella: és un llibre que pot arribar a molta gent, perquè és accessible i divertit, té profunditat i n'aprens coses.

També m'he llegit *L'altra* de la Marta Rojals que també m'ha agradat molt i té la gràcia que ens diem iguals. També m'havia agradat molt *Primavera, estiu, etcètera* [l'anterior novel·la de Rojals]. Ara m'estic llegint el Manuel Baixauli, que també m'està agradant molt. Llavors, he llegit moltes coses que no m'han agradat, però no cal que les comentem.

Ara parlaves de la Rojals... Està sortint la novel·la catalana de Barcelona?

Pot ser. Això és oscil·lant també. Jo vaig heretar Empúries del Xavier Folch, que és algú que ha mogut molt per la literatura en estat pur. Ell publicava autors de tot arreu, de Mallorca, València... Ja als 80 i 90 publicava autors de tot arreu. Per tant sí. La novel·la de Barcelona sempre existirà, perquè aquí som molts, però fora també es fan moltes coses, i molt ben fetes. És una literatura més autèntica de vegades.

Acabant ja. Què és el que més t'agrada de ser editora?

Hòstia no sé... [però li costa poc contestar]. Sempre m'havia agradat molt llegir, i per tant aconseguir fer de la teva passió, de la teva vocació, la teva feina està molt bé. Però no només és el fet de llegir. L'excitació aquesta de transmetre una cosa que t'ha agradat molt, de poder compartir un llibre que t'ha agradat molt... també poder tractar els autors, a vegades una cosa bona i d'altres no... Però en general és una manera de veure molt món. Llegeixes molt i tractes gent molt diferent, molta amb moltíssim talent. Això també és una cosa molt bonica.